

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Інститут права ім. князя Володимира Великого

МАУП

ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СПІВІСНУВАННЯ НАРОДІВ

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції,
м. Київ, МАУП, 12 грудня 2005 р.*

Київ 2007

ББК 67.9(4УКР)300.7я43
П68

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

За науковою редакцією канд. юрид. наук, проф. *А. С. Мацка*

Упорядники: *Н. В. Плахотнюк, О. М. Кісілевич*

Права людини як основа розвитку співіснування на-
П68 родів: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ,
12 груд. 2005 р. / За наук. ред. А. С. Мацка; Упоряд.
Н. В. Плахотнюк, О. М. Кісілевич. — К. : МАУП, 2007. —
152 с. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-734-1

У збірнику наукових праць подано тези доповідей і виступів, представлених на конференції “Права людини як основа розвитку співіснування народів”. Автори доповідей і виступів — викладачі вищих навчальних закладів, працівники органів державної влади, аспіранти та студенти — здійснили спробу проаналізувати проблеми захисту та реалізації прав людини.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розглядувана тематика.

ББК 67.9(4УКР)300.7я43+67.300.7я43

ISBN 978-966-608-734-1

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2007

Зміст

Коваленко В. В. <i>Права людини на сучасному етапі</i>	6
Плахотнюк Н. В. <i>Права людини у світлі розвитку інформаційних технологій</i>	7
Тихомиров О. Д. <i>Методологічні аспекти досліджень прав людини</i>	12
Дяченко В. І. <i>Міжнародно-правові проблеми організації боротьби з торгівлею людьми</i>	17
Гладун З. С. <i>Права людини і громадянина у сфері охорони здоров'я</i>	21
Філик В. Н. <i>Особливості захисту прав людини в умовах громадянського суспільства</i>	26
Гусарєв С. Д. <i>Професійна діяльність юристів у системі забезпечення прав і свобод громадян</i>	30
Владиченко С. Д. <i>Особливості становлення судової влади в Україні</i>	34
Подкопаєв С. <i>Етика суддів: міжнародний досвід і проблеми регулювання в Україні</i>	36
Бортник В. А. <i>Кримінально-правовий захист честі та гідності особи: історичний аспект</i>	41
Горова О. <i>Омбудсмен як інститут захисту прав людини і громадянина</i>	46
Лісова Н. <i>Право людини на заподіяння шкоди у стані крайньої необхідності</i>	51

Н. В. ПЛАХОТНЮК

канд. юрид. наук

*Інститут права ім. князя Володимира Великого МАУП,
м. Київ*

ПРАВА ЛЮДИНИ У СВІТЛІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сьогодні людство стоїть на порозі корінних змін оточуючого нас світу, які зумовлені швидким розвитком інформаційних процесів. Серед різноманітних процесів, які відбуваються під впливом глобалізації, інформаційна глобалізація у наш час є одним з найбільш показових інтеграційних процесів, що охоплюють розвиток комунікацій, створення глобальних інформаційних мереж, комп'ютеризацію багатьох сфер життєдіяльності людини. Процес формування глобального інформаційного суспільства, що відбувається внаслідок глобалізації світової економіки, ґрунтується на впровадженні нових досягнень інформаційних і телекомунікаційних технологій. Україна, як і інші країни світу, поступово стає частиною глобальних інформаційних структур.

Фізичною основою інформатизації суспільства стали світові комунікаційні системи, передусім глобальні обчислювальні мережі, особливо “світова павутина” Інтернет [3], які утворюють світовий віртуальний кіберпростір. Затвердження інформаційної парадигми призводить до утворення людино-машинного суспільства зі своїм простором-часом. Уся соціально-економічна динаміка суспільства організовується за принципом мережі. Мережа утворює нову соціальну морфологію: мережева логіка пронизує виробництво, створюючи нові його форми, інститути влади, торгівлю, фінанси, культуру, і проникає у повсякденне життя людини, вносячи корективи у зміст її прав.

Права людини — це ціннісний орієнтир, який дає змогу застосовувати “людський вимір” не тільки до держави, права, закону, законності, правового порядку, а й до громадянського суспільства, оскільки ступінь його зрілості й розвиненості значною

мірою залежить від стану справ з правами людини, від обсягу цих прав та їх реалізації.

Таким само надбанням людства, як і права людини, є Інтернет — непідвладний жодному уряду і відкритий для всіх його електронних клієнтів-користувачів незалежно від державних територій і кордонів. За одним із визначень, Інтернет — це “глобальний фонд інформації й послуг, локально доступний через персональні комп’ютери, кожний з яких є частиною глобальної системи пов’язаних між собою комп’ютерних мереж” [5, 6].

Інтернет, на відміну від звичайних засобів передавання інформації, таких як телебачення і радіомовлення, є новим видом медіуму з унікальними характеристиками. Унікальність цієї мережі полягає у тому, що вона функціонує не тільки як звичайний транслятор, тобто поширювач інформації, а є також зручним та ефективним комунікаційним засобом для спілкування між людьми. У доповіді “Regardless of Frontiers” (“Незважаючи на кордони”), підготовленій членами коаліції Global Internet Liberty Campaign (Глобальна Кампанія за Свободу Інтернету) Джеймсом Демпсі і Даніелем Вайцнером, унікальними характеристиками Інтернету визначені глобальність, децентралізованість, відкритість, безмірність, інтерактивність, підконтрольність користувачеві, інфраструктурна незалежність [4].

Обмін повідомленнями за допомогою Інтернету принципово відрізняється від передавання інформації звичайними комунікаційними засобами. Більшість користувачів, не маючи прямого доступу до ресурсів глобальної мережі, отримують його через постачальників телекомунікаційних послуг, які фактично є посередниками між користувачами. Інтернет пропонує своїм клієнтам конференції у мережі (newsgroups, online conferences, video conferences), спілкування он-лайн (online chat), системи автоматичної розсилки повідомлень (listserv) та ін.

Мережева логіка вторгається у сферу культури. Постмодерністська культура, творчість абстрагуються від історичних і національних коренів, оскільки в Інтернеті господарює аудіовізуальний гіпертекст, формується третя сигнальна система — гіпертекстова. Суб’єкт розчиняється у світі знаків, які не мають якогось центру, Медіакосмос, який стоїть між індивідом і дійсністю, взяв на себе право інтерпретації і навіть виклику події, формування цивілізаційної ідентичності [1, 36]. Технологічні

прийоми, призначені для “промивання мозків”, придушують культурний зміст. Відбувається заміна духовного начала чисто технологічним.

Взаємодія клієнт — мережа на електронному рівні впливає на психологію оператора, на його менталітет, який визначається підсвідомістю [2, 36–40]. Інформація, яка сприймається людиною через монітор, може впливати безпосередньо на підсвідомість, обходячи блоки критичного осмислення свідомості. Взаємодія з мережею немов усуває просторові та часові бар’єри спілкування: у користувача виникає певний стан — “емоції присутності”.

Основна властивість інтелекту — перетворення емоцій у судження. “Емоції присутності” створюють нові судження про час, тобто заглиблення у віртуальну реальність відповідає переходу до іншої просторово-часової шкали суджень. Відповідно змінюється і шкала моральних цінностей оператора, яка формує його менталітет. Саме візуальне електронне мислення носить архаїчний характер, сприяє розвитку агресивності та втраті словесної концептуальності. Образ витісняє слово, емоції — розум, фантазії — світ реальних людських відносин.

Психокібернетика встановила, що людський мозок не розрізняє події реальні і надумані, віртуальні, розіграні в уяві. Уяві тільки потрібно дати нішу, наприклад, у віртуальній реальності. Отже, віртуальна реальність може формувати зв’язки нової шкали цінностей. Дослідження поведінки фанатів Інтернету в США показало, що їхні психологія, менталітет і навіть риси характеру досить швидко (всього за 1–2 роки) змінюються в бік ціннісних орієнтирів віртуальної інформації, а реальне життя залишається невтішною перешкодою. Персонажі з мультфільмів і комп’ютерних ігор стають для них більш близькими і зрозумілими, ніж реальні люди. Світ вони сприймають як сновидіння, де все можливо.

Можна стверджувати, що Інтернет-залежна людина перетворюється в один з програмно-апаратних засобів кіберпростору, який, відкриваючи доступ до підсвідомості, до внутрішнього світу особи, дає широкі можливості цілеспрямовано маніпулювати нею, переводячи її розвиток у залежність від електронного спілкування. Особливу форму мережевої залежності, як структурної, так і електронної, становлять інформаційні метатехно-

логії, тобто технології, які роблять користувача цілком залежним від їх розробника. Така залежність автоматично дає змогу управляти свідомістю користувача, ставлячи його у становище ліцензіата.

Характерний приклад метатехнологій — технологія мережевого комп'ютера (NC). Користувач має тільки монітор, клавіатуру та операційну пам'ять. Основна пам'ять та всі додатки знаходяться на сервері мережі. При цьому власник мережі володіє повним інформаційним контролем над користувачем, аж до його відключення. Технологія NC ще не реалізована, але зовнішнє управління широко застосовується в Інтернеті.

Сучасний розвиток західного суспільства, тобто його прогрес, був спрямований на зменшення необхідних обов'язків і на розвиток свободи людини. Це призвело до того, що замість передбачуваного суспільства інформаційної свободи, де знання заміщують товарні відносини, формується суспільство з жорсткою мережевою несвободою, де людина ще більше відчужена від свого реального існування, ніж в індустріальному суспільстві, а знання все більше стають товаром. Відбувається мережеве відчуження праці, яке призводить до відчуження людини від людини.

Існує серйозна небезпека, яку приховує в собі подальший розвиток електронної мережі, — небезпека залучення у світ, де немає місця індивідуальному та неповторному людському "Я". Не менш загрозливо лунають застереження щодо асоціального характеру мережевого спілкування, оскільки разом із суб'єктом неминуче руйнуються його суспільні зв'язки, тобто соціальні, суспільні відносини. Але якщо соціальність розглядати на абстрактному рівні, як простір можливих форм інтерсуб'єктивності, то значення Інтернету виявляється не просто важливим, а першочерговим: Інтернет у цьому разі можна визначити як віртуальну множинність соціальних систем, що саморегуються.

Тривалі суперечки юристів-теоретиків і спеціалістів-практиків стосовно необхідності регулювання Інтернету завершилися загальним висновком, згідно з яким сам по собі Інтернет не може ні породжувати будь-яких правових проблем, ні якимось чином сприяти їх вирішенню. Водночас розвиток цієї новітньої світової мережі формує нові, специфічні відносини між людьми, які користу-

ються нею. У свою чергу, необхідність упорядкування таких відносин, що набувають все більш важливого суспільного характеру, не може залишатися поза увагою законодавця.

Сьогодні Інтернет є унікальним прикладом того, наскільки вдало та ефективно може розвиватися найскладніша технічна система практично за відсутності формального правового регулювання.

Інтернет — це порівняно нове явище суспільного життя, яке досить динамічно розвивається. Право завжди “відстає” від розвитку суспільних відносин, який воно має регулювати. Отже, прийнятий навздогін правовий акт може лише у кращому разі відповідати тільки якомусь певному (в конкретний момент часу) “зрізу” суспільних відносин. Саме цим і пояснюється необхідність внесення змін і доповнень до будь-яких законів та інших правових актів, що були щойно прийняті. Але “якість” правової норми визначається передусім тим, наскільки ефективно вона може застосовуватися на практиці та впродовж якого часу не потребуватиме “модернізації”.

Література

1. *Мировая экономика и международные отношения.* — 1999. — № 3.
2. *Мясникова Л.А. Мезологистика: информация и ожидания.* — СПб., 1999.
3. *Риск.* — 1996. — № 8–9. — С. 38–41.
4. *Dempsey J., Weitzner D. Regardless of Frontiers.* — GILC, 2003.
5. *Human Rights and the Internet* / Eds S. Hick, E. Halpin, E. Hoskins. — Macmillan Press Ltd, 2000.